

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kitüntetés. A Magyar Nemz. Múzeum fennállásának száz éves jubileuma alkalmából a király Ó Felsége *Szalay Imre* min. tan., a M. N. Múzeum igazgatójának a Szent István-rend kiskeresztjét, dr. *Fejérvataky László* egyet. ny. r. tanárnak és a Nemz. Múzeum Széchényi orsz. könyvtára igazgatójának a harmadosztályú vaskorona-rendet legkegyelmesebben adományozta.

Kinevezések és előléptetések a M. Nemz. Múzeum könyvtárában. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi október 21-ikén 43.922. szám alatt kelt leiratával *Kollányi Ferencz* és dr. *Schönherr Gyula* m. nemz. múzeumi öröket igazgató-örökké, dr. *Sebestyén Gyula* és dr. *Áldásy Antal* I. oszt. segédöröket örökké és *Havrán Dániel* II. oszt. segédört I. oszt. segédörre nevezte ki, és egyidejűleg *Kereszty István* ört a VIII. fizetési osztály 3. fokozatából a 2. fokozatba, dr. *Hubert Emil* II. oszt. segédört a X. fizetési osztály 2. fokozatából az 1. fokozatba és *Varju Elemér* II. oszt. segédört a X. fizetési osztály 3. fokozatából az 1. fokozatba léptette elő. Továbbá f. évi november 27-ikén 77.852. szám alatt kelt leiratával dr. *Esztegár László* I. oszt. segédört örré, *Kováts László* és dr. *Hubert Emil* II. oszt. segédöröket I. oszt. segédörökké nevezte ki.

A Magyar Tud. Akadémiai könyvtár gyászsa. A közel multban kétszeres veszteség érte a Magyar Tud. Akadémia könyvtárát. F. évi szeptember 4-ikén meghalt *Heller Ágost*, az akadémia főkönyvtárnoka, szeptember hó 23-án pedig *Lindner Ernő* akadémiai alkönyvtárnok. — *Heller Ágost* 1843. augusztus 6-ikán született. Hosszas és nagyérdemű természettudományi munkásság után 1894-ben a M. T. Akadémia főkönyvtárnokává választotta a Hunfalvy Pál halála által megüresedett helyre. Ilyen minőségben vett részt két ízben a londoni bibliografiai kongresszusokon, melyek a matematika és Természettudományok nemzetközi repertoriumának előkészítésével foglalkoztak. Erre vonatkozó jelentéseit annak idején mi is ismertettük, úgyszintén az *Elischer-féle Goethe-gyűjtemény* általa szerkesztett katalógusát is. Ugy látszik, kedvét találta a könyvtárnoki tevékenységben is s különösen az említett nemzetközi bibliografiai vállalat ügyével nagyon szívesen foglalkozott, azonban az utóbbi években megrendült egészsége megakadályozta, hogy mint könyvtárnok és bibliografus tervszerű és nagyobb arányú munkásságot fejthessen ki. — *Lindner Ernő* 1826. decz. 26-ikán született. Változatos

életpályát futott már meg, midőn Hunfalvy Pál meghívására 1867-ben az akadémiai könyvtárba került, hol 1875. július 1. óta alkönyvtárnoki címmel működött, mindvégig nagy lelkiismeretességgel és széleskörű ismeretei és irodalmi tájékozottsága folytán szép eredménnyel is. Nagy érdemeket szerzett, mint a magyar költészet remekeinek hivatott német tolmácsa s ezen kívül több nyelvészeti és etnografiai dolgozattal is megörökítette nevét. Mindkettőjük emlékezetét meg fogja őrizni a magyar tudományosság története.

A harmadik könyvtárnoki tanfolyam. A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége f. évi július hó 7—19-ike között immár harmadik ízben rendezett könyvtárnoki tanfolyamot.

Az országos főfelügyelőség irányelve most is ugyanaz volt, a mi az eddigi tanfolyamok szervezésénél vezette. Első sorban azon könyvtári szakférjak nyertek részvételi engedélyt, a kik valamely könyvtár élén állanak. avagy a jövőben könyvtár vezetésére hivatvák. E mellett azonban most is alkalmat adott a főfelügyelőség egyeseknek, a kiknek valamely közművelődési intézmény keretében folytatott működése a könyvtári szakismeretek megszerzését kívánatosnak mutatta, hogy a tanfolyamon maguknak tájékozást szerezhessenek.

A könyvtárnoki tanfolyam vezetősége, egyetértve az előadókkal, a már két ízben kipróbált és helyesnek bizonyult tantervet vitte újból keresztül, a melynek ez alkalommal csak a főbb csoportjait közöljük, a részletekre vonatkozólag az érdeklődőket a Magyar Könyvszemle 1900. évfolyama 407. lapján megjelent közleményre utalva.

Az előadás keretei ezek voltak:

I. *A palaeografia és a kéziratok kezelése*; 12 órában előadta Dr. *Fejérfpataky László* egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtárának igazgatója, országos felügyelő.

II. *Könyvismerettan* (Bibliologia), előadta *Varjú Elemér* m. nemzeti múzeumi segédőr 12 órában.

III. *Könyvtártan* (Bibliothekonomia), előadta Dr. *Ferenczi Zoltán*, a budapesti egyetemi könyvtár igazgatója 14 órában.

IV. *Bibliografia*, előadta Dr. *Esztégár László* m. nemzeti múzeumi segédőr 10 órában.

Az előadások a fentemlített napokon mindig a délelőtti órákban tartattak s a délutáni idő az elméleti ismeretek teljessé tételére szükséges gyakorlat megszerzésére fordítatott. E végből Dr. *Fejérfpataky László* és dr. *Ferenczi Zoltán* előadók vezetése alatt, a hallgatók együttesen meglátogatták és tanulmányozták az egyetemi és műegyetemi könyvtárakat, az országos levéltárat, az iparművészeti múzeum és iskola könyvtárát, az országos képtárat, és az esztergomi gyűjteményeket.

Az orsz. főfelügyelőség 12 olyan intézethez intézett meghívót, a melyek felügyelete alá tartoznak és ezek közül 8 küldötte el megbízottját a tanfolyamra és pedig

1. A békés-csabai múzeum-egyesület *Kabos Bálint* tanárt és könyvtárnokot;

2. Besztercebánya város *Schweng József* városi tanácsost;
3. Győr város *Sefcsik Ferencz* levéltárnokot;
4. a hódmezővásárhelyi ev. ref. főgimnázium dr. *Imre Lajos* tanárt és könyvtárnokot;
5. A kassai múzeum *Rössler Elemér* könyvtártisztet;
6. a nagybányai múzeum-egyesület *Bencsik János* tanárt és múzeum-ört,
7. a székely nemzeti múzeum *Zayzon Ferencz* tanárt és múzeumiört.
8. a délmagyarországi történelmi társulat *Szmida Lajos* temesvármegyei számvevőt.

Ezeket kivül az orsz. főfelügyelőség engedélyével

1. *Borosnyai Károly* főreáliskolai tanár Budapestről,
2. Dr. *Császár Mihály* tanárjelölt Budapestről.
3. *Hegyi Ödön* hírlapíró Budapestről,
4. *Kápolnai Paur Ödön* lapszerkesztő és laptulajdonos Veszprémből,
5. *Koczogh András* tanárjelölt Budapestről,
6. *Reva Dezső* Budapestről,
7. *Szász Gyula* községi tanító Szegedről vettek részt az előadásokon.

Mint az előző években, úgy most is a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó intézetek küldöttei közül heten egyenként 100 korona uti átalányban részesültek.

A tanfolyam hallgatói az előadásokban való részvételükről hivatalos bizonyítványt nyertek.

Az eddig lefolyt három könyvtárnoki tanfolyamon összesen körülbelül 50 szakember vett részt és tökéletesítette könyvtári szakismereteit. Az orsz. főfelügyelőség rövid idő múlva kiadja első kézikönyvét, a mely épen a könyvtárnokok számára készült. Ezen két tényező, úgy hisszük közelebb viszi megvalósulásához az orsz. főfelügyelőségnek azon reményét, hogy a szellemi kapcsolatot a hazai könyvtárak között nagyobb és erősebb lesz, s bizonyos egységes elveknek elterjedésével hazai könyvtárügyünk fellendülése hamarabb és biztosabban következik el.

Ismeretterjesztő muzeumi előadások. A könyvtárból f. évi november hó 22-ikén dr. *Esztegár László* I. oszt. segédőr a muzeumi könyvtárban őrzött irodalomtörténeti emlékekről, november hó 29-ikén dr. *Schönherr Gyula* igazgató-őr az Anjou-kori okleveles emlékekről, december 13-ikán pedig dr. *Sebestyén Gyula* »rovás és rovásírás« czímen tartottak ismeretterjesztő előadásokat.

A múzeumi könyvtár történeti és irodalomtörténeti kiállítása a november 27-ikén történt megnyitás óta, megtekinthető díjtalanul minden pénteken délután 1—2 óra között. Ezen kívül megtekinthető hétköznapokon d. e. 10—1-ig 1 kor. belépti díj mellett, mely összegben a katalógus ára is — különben 60 fillér — befoglaltatik.

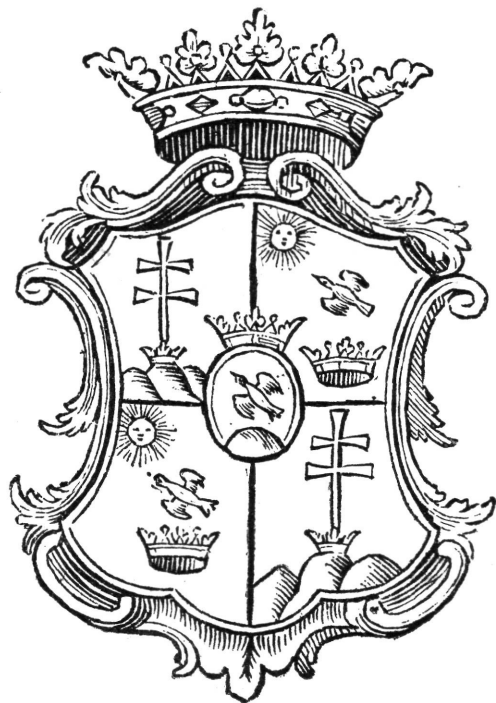
Delisle Leopold jubileuma. F. évi május 6-ikán ünnepelték meg ötvenéves évfordulóját annak, hogy a párisi nemzeti könyvtár kiváló igazgatója *Delisle Leopold* a »Société de l'histoire de France« és az »Ecole des Chartes« tagjai sorába lépett. Az ünnepélyen több tndományos társaság képviseltette magát s Himly Auguste, az Institut tagja, hosszabb beszédben

méltatta Delisle érdemeit a történettudományi kutatások terén átadva az ünnepeltnek tisztelői nevében két díszes kódexnek fototipiai uton készült másolatát. Az egyik duc de Berrynek a turini nemz. könyvtárban őrzött »livre d'heures«-je, a másik Orderic Vital egyháztörténetének XII. sz. normandiai kézirata, a mely a svéd királynő könyvtárából a XVII. században került a vatikáni gyűjteménybe. Mindkét kódex szoros összefüggésben áll Delisle tudományos működésével. Minket közelebbről érdekel azonban f. év november 8-án tartott ünnepély, melyre a nagy tudósok a nemzeti könyvtárba való belépésének 50-ik évfordulója szolgáltatott alkalmat. Ezen az ünnepélyen megjelent a közoktatásügyi minister is és lelkes beszélőben méltatta Delisle könyvtárigazgatói működésének jelentőségét az általános tudományosság szempontjából. Az ünnep emléke lesz a *Lacombe* Paul szerkesztésében: *Bibliographie générale des ouvrages et des articles publiés par M. Leopold Delisle* címmel megjelenő kiadvány, melynek 5 frank lesz az előfizetési ára. Az összeg M. Henry Martin, à la Bibliothèque de l' Arsenal 1. rue de Sully, Paris címre küldendő. A bibliografia minden közlönye üdvözölte a nagyíró könyvtárnokot jubileuma alkalmából. Mi is kész örömmel csatlakozunk az üdvözlők közé.

Gróf Széchényi Ferencz könyvjelzői.

A Magyar Nemz. Múzeum nemes alapítóját, a kinek csak a közelmúlt napokban emelt maradandó emléket az általa életre keltett intézet, mint könyvbarátot érdekesen jellemzi, hogy kortársai közül legtöbb könyvjelzője maradt, hirdetve az utókornak, hogy a könyvtáralapító meczénás nem csak áldozatkész hazafi, hanem vérbeli bibliofil volt.

Az a kor, melyben a Széchényi Ferencz gróf buzgólkodott a nemzetének szánt gyűjtemény egybe-hordásán, nálunk a könyvgyűjtés aranykorának nevezhető. Természetes tehát, hogy exlibriseink nagy része ennek az időnek, a XVIII. század második felé-

nek köszöni létrejöttét; nem mondunk sokat, ha másfél százra tesszük a százmat azoknak a könyvjelzőknek, a melyek e korbéli gyűjtőink emlékét őrzik.

E tekintélyes számból három esik a Múzeum alapítójára; mindhárom olyan, hogy megállja a versenyt kortársaiéval. Az első, hihetőleg a legkorábbi, egyszerű fametszet. Nyolczadrétű lapocskára nyomtatva a Széchényiek grófi czímerét mutatja, megfelelően az 1697-ik évi diplomának, a melylyel I. Lipót király a családot Magyarország főnemesi nemzetségei közé emelte. A rajzoló hibájának kell betudnunk némely jelentőség nélkül való eltérést az eredetitől; így például, hogy a szív-pajzs galambját repülve ábrázolja, s esőréből elhagyja a koszorút. A czímer alól hiányzik a név vagy felírás s ezt bizvást el is hagyhatta a tulajdonos, miután nemzetsége czímere eléggé ismert volt a kortársak előtt, hogy így is tudhassák, kit illet az.

E fametszetnek kétféle színű, fekete és vörös lenyomatait ismerjük. Úgy lehet, a kétféle szín a könyvek különböző fajait jelölte; az általunk eddig látott példányok közül a vörösek mind a humanus, a feketék a reál-tudományok körébe tartozó művekbe vannak beragasztva.

Sokáig nem lehetett használatban ez az exlibris, miután alig néhány százra megy azoknak a köteteknek a száma, a melyekben találkozunk vele; felváltotta egy rézbe metszett, tetszetősebb kiállítású s a czímeret kifogástalanul, színei jelzésével mutató lapocska. Ennek nagysága 125×103 m , rajta köralakú, barok keretbe foglalt lapon van a grófi czímer, úgy mint az előbbenin, minden felírás nélkül.

Ezt a könyvjelzőt is csak rövid ideig használta Széchényi gróf; könyveiben csak elvétve bukkanunk rá. Hihetőleg tulságosan egyszerűnek, vagy művészetlennek tartotta s másikat csináltatott helyette *Junker*-rel, az ismert pozsonyi rézmetszővel.

E harmadik könyvjelző egészen a kor romantikus izlésének megfelelő. A 78×78 m nagyságú lapocskán köralakú képet látunk, a melynek közepét

lák s omladékok által környezett sziklafal foglalja el ezen felirással: EX BIBL(iotheca). COM(itis). FRANC(isci). SZÉCHÉNYI. A szikla tövénél görnyedt tartású rokkant római vitéz áll, leoldott kardjával a felírásra mutatva; lábainál fekvő pajzsán a Széchényi grófok címere látható.

A képecske, ha a római vitéz alakjának némely fogyatékosságaitól eltekintünk, csinosnak mondható; mint metszet pedig finomságával becsületére válik a honi művészek, a ki egyszerű német nevét s vele származását elfődni vélte azzal, hogy munkája alá odavéste: *gravé par Junker*, bizonyosan arra számítva, hogy az utókor francziának hiszi.

Mikor készült ez az exlibris, a mely a Széchényi-könyvtár legtöbb kötetébe be van ragasztva, nem ismeretes. Talán nem tévedünk, ha keletkezését 1786-ra tesszük, arra az évre, a melyben Széchényi, elkeseredve II. József alkotmány- és törvényellenes intézkedésein, hivatalos állásáról leköszönt s a nyilvános szereplés színteréről visszavonult. Ez esetben az egyszerű képecske mélyebb jelentőséggel bír, a rokkant római katona magát a gróft szimbolizálja, a ki romlott egészségére hivatkozva hagyta ott hivatalát, hogy mint könyvgyűjtő s mecénás szolgálhassa hazáját, a melyet politikai minőségben szolgálni azokban a súlyos időkben jó hazafiaknak szinte lehetetlenség volt.

V. E.

Gróf Széchényi Ferencz és az ujság-cenzúra. Ismeretes, hogy a XVIII. századi magyar hírlapirodalom kezdetleges állapotának főleg a szigorú cenzúra és a bécsi udvar éber ellenőrzése volt oka. (Ferenczy József, A magyar hírlapirodalom története 92. l.). Nem is foglalkoztak a XVIII. század hírlapjai politikai eszmék fejtegetésével, e teret a röpiratok irodalma foglalta el, melynek termékei leginkább kéz alatt árusítottak. II. József volt az első, a ki a sajtó bilincseit egyben-másban enyhítette, s hogy az ő korában is mennyi nehézségbe ütközött egy ujság megindítása, annak hű képét nyújtja gróf Széchényi Ferencz, báni helytartó ily ügyben tett felterjesztése gróf Eszterházy Ferencz kancellárhoz, mint horvát bánhoz.

Egy meg nem nevezett zágrábi könyvnyomtató Zágrábban megindítandó horvátországi ujság tervezetét nyújtotta be Széchényi Ferencznek azzal, hogy Trattner ez ügyben a kancellárnál már megtette a szükséges lépéseket. Széchényi nagyon kényes kérdésnek tartja a lap megindítását s részletes utasításokat kér ez ügyben a kancellártól. A főkérdés a körül fordul meg, vajjon a bécsi cenzúra vizsgálja-e meg mindig előzetesen a lap czikkeit, avagy elegendő-e az itteni cenzor, Petrovits, jóváhagyása is? Az ujság ugyanis szépirodalmi dolgokon kívül politikai, katonai és közgazdasági kérdésekkel is akar foglalkozni, melyek közül a politikai dolgok a horvát bán, a katonaiak a vezénylő tábornok, a közgazdasági kérdések pedig a fumei kormányzó hatáskörébe tartoznak. A bécsi cenzurat alkalmatlannak tartja, az itteniben pedig nem bízik meg. Széchényi véleménye szerint Zágrábban találkozónék ugyan erretermett szerkesztő, ki a fumei kormányzóságtól s a károlyvárosi hatóságtól közgazdasági dolgokban, a megyei alispántól a politikai vonatkozású eseményekről és a katonai parancsnoktól a katonai ügyeket illetőleg kellő felvilágosításokat szerezhetne; de a szükséges felügyelet kérdése mindig számtalan aggodalmakra nyújt alkalmat.

Nem tudom, sikerült-e ennyi nehézség daczára is az újságnak megindulnia; de ha megindult volna is, láthatjuk, mily forrásokból kellett volna merítenie közleményeit.

A felterjesztés a Széchényi-család levéltárában az I. 10. IV. 42. jelzetű jegyzőkönyv 23. lapján olvasható s eredeti szövege a következő:

Comiti Bano Zagrabia Viennam 5. Jannarii 1784. (Comite concipiente.)

Cum adventu meo Zagrabiam typographus huius, qui sumtibus domini Trattner libros hic venales habet, planum imprimendorum hic novorum iuxta adnexum proiectum mihi attulit, ea cum assecuratione, quod dominus Trattner eatenus Excellentiam Vestram iam accesserit, ac ut sine promovendi huius negotii mecum Excellentia Vestra mandare velit, eandem Excellentiam Vestram interpellaverit.

Cum interim mihi Viennae constituto Excellentia Vestra nihil eatenus mandare dignata sit, novorumque impressionem moderno tempore rem admodum delicatam putem, sequentia Excellentiae Vestrae humillime proponenda censeo. Et quidem:

Cuinam nova haec censurae subiecta futura erunt? Hujatine an Viennensi? Et si hujati, sufficitne, ut iisdem dominus Petrovits localis studiorum director (cui in reliquo censura librorum hic loci concredita est) novis etiam imprimendis (quae non tantum res litterarias aut scholasticas, verum politicas, militares et commerciales involvunt) unicus prospiciat? et res politicas absque Excellentiae Vestrae scitu, militares absque generalis Devens cointelligentia et commerciales absque concursu domini gubernatoris Fluminensis, de patria hac typo administret. — Si vero Viennensem pertranseant nova haec censuram, quis dicere poterit, submissum huc pro impressione manuscriptum idem originale esse, quod iam Viennae censuratum extitit? aut si illud etiam esset, quis imprimenti ne originale permutet aut plane eidem aliud substrudat, inspiciet?

Quid igitur in hoc genere obligationis meae futurum sit, a gratioso Excellentiae Vestrae mandato praestolabor; fieri nam potest, ut per falsam etiam correspondentium expositionem typis edita Excellentiam Vestram paterne certe de regnis his sollicitam offendant, meque hic et honoris Excellentiae Vestrae et boni publici vigilem negligentiae arguant, aut plane suspectum reddant. Et sic quod forsán salutare ex novis his expectaretur, per sinistras expositiones, aut per ipsos etiam non satis ruminatos terminos, in abusum vertatur. Uti hic in adnexo linealiter subtractum in verbis *die beträchtliche Einkünfte dieses Bissthumts zieht der Hof künftighin selbst* clare perhibet. Desiderassem enim in primo illud *die beträchtliche*, quod certe moderno tempore nonnullis forsán aequivocum videbitur, plane omissum. Et in secundo addi: dass Seine Majestät diesen Ueberschuss für das allgemeine Beste anzuwenden gedenken. Uti iam etiam de salutaribus pecuniae eiusmodi dispositionibus exempla habentur.

Abusus igitur tales tollendi et tamen id, quod ex novorum huiatum impressione salutare populo, commodum commerciantibus et honorificum nationi accidit, conservandi gratia sequentem humillimam meam opinionem, alto Excellentiae Vestrae indicio substerno:

Dantur hic Zagrabiae capacissimi scribendorum novorum viri, omni in genere et scientiarum et linguarum versati, qui per accuratam cum Gubernio Fluminensi correspondentiam progressum commercii nationalis, per hebdomadales Magistratus Carolostadiensis litteras pretium rerum venalium, per hic loci existentem Vicecomitem Comitatus huius res publicas et per Commendantem huiatam Generalem Devens res militares secure et optimo cum successu typis dare possent. Modo sit aliquis, qui cum concursu horum accuratum novorum progressum curet, abusus impediatur et eveniendis nefors confusionibus prospiciatur. Concursus attamen iste ita instituat, ne Banali per hoc auctoritati in politicis et militaribus (quod fors in obviis etiam circumstantiis sustinendum foret) per ipsum cum militari et commercialis statu concursum derogetur, quin potius per instituendam cum iisdem et comitatibus correspondentiam sensim et inadvertenter accrescat, quod nunc eo facilius obtineretur, dum Excellentia Vestra (cui pro salute regnorum horum banalis obtigit dignitas) Supremi etiam Cancellarii munere fungitur. Haec tamen de huiatibus tantum novis dicenda veniunt, quae ut lectoribus accepta sint, necessario hic imprimi, non vero prius pro censura Viennam mitti deberent, ne ante adhuc illorum editionem promulgentur, novaque per eorum publicationem perdant lapsuque temporis licet vix incepta iam inutilia evadant. Poterunt ideo Viennensia hic imprimenda tardius submitti, futurisque novis inseri.

Ista sunt, Excellentissime Domine, quae alto Excellentiae Vestrae iudicio submitto, gratiosum eatenus mandatum praestolaturus, sin Typographus huius ab opere arcendus aut in eo animandus sit?

Id quod ex relatione hac humillima Excellentiae Vestrae incommodi obvenit, zelo meo, quo nil (etsi parum illud sit) sine Excellentiae Vestrae scitu agere volo, adscribat, meque altis commendatum gratiis, ultro commendatum habere dignetur. Sum perenni gratitudine Excellentiae Vestrae humillimus servus.

G. A.

A székesfővárosi könyvtár ügye most újabban ismét napirendre került. A könyvtárt a főváros közgyűlése 1899-ben határozta el létesíteni, még pedig kizárólag közigazgatási és a főváros történetére vonatkozó munkák beszerzését tűzvéni ki feladatául. Kezelésével dr. *Toldy László* székesfővárosi főlevéltárnokot bízta meg. Szervezeti szabályzatának elkészítésével ugyancsak a főlevéltárnok bízott meg. A szervezeti szabályzatot a Toldy által kidolgozott alakban a fővárosi múzeum és könyvtár bizottság azonban mellőzvéni, jöllehet 25 ülésen tárgyalta azt, a tanácsa VII. ügyosztályt bízta meg egy szabályzat készítésével, melyet az elkészítvéni, a bizottság 1902 október 30-án elfogadta. Időközben a fővárosi könyvtár ügye újabb stádiumba lépett. Dr. *Körösy József* a statisztikai hivatal igazgatója ugyanis egy oly javaslattal lépett elő, hogy a fővárosi könyvtár egyesíttessék a statisztikai hivatal könyvtárával, illetve hogy a statisztikai hivatal könyvtára mint ilyen szűnjék meg, és olvadjon egybe a fővárosi könyvtárral a nélkül azonban, hogy a statisztikai hivatal szakkönyvtárától elválasztassék. Okadatolja ezt azzal, hogy az 1899-iki közgyűlési határozat egy közigazgatási könyvtár létesítését célozta, már

pedig, szerinte, a statisztikai hivatal könyvtárában a közigazgatási szak sokkal bővebben van képviselve mint a fővárosiban, s hogy két közigazgatási könyvtár felállítása nem kívánatos és nem szükséges. Körösy dr. ez előterjesztésével szemben Toldy László dr. a tanácshoz benyújtott különvéleményében a fővárosi könyvtárnak mai állapotában való fenntartását és továbbfejlesztését kéri kimondani. Az ügy a tanács előtt már megfordult, s ha jól vagyunk értesülve, a tanács olyképp határozott, hogy a fővárosi könyvtár közigazgatási része adassék át a statisztikai hivatal könyvtárának. A kérdés végleg eldöntve még nincsen az ügy még a közgyűlés elé fog kerülni, s ha itt a végleges döntés megtörtént, nem fogjuk elmulasztani arról e helyt megemlékezni.

—yi

Kassai könyvnyomtatók életrajzához. Bártfa városa XVI. századbéli két könyvnyomtatója, Gutgesell Dávid és Klösz Jakab rokoni összeköttetésben állt egymással.¹ E rokonságból került ki Kassa város első könyvnyomtatója, Fischer János, Klösz veje.²

Fischer özvegyét 1615. január hó 7-én Fest János könyvnyomtató vette feleségül s hozományul kapta a könyvnyomtató műhelyt. E házasságról a kassai róm. katolikus plébánián őrzött anyakönyv így emlékszik meg »Eodem die (t. i. január hó 7-én) Johannes Fest buchdrucker nimbt zur Eh fraw Elizabeth des Hans Fischer buchdruckers allhier seelig hinterlassene wittib.«

Gevers Bálint, a ki Kassán mint könyvkötő, majd 1653—1655-ig mint könyvnyomtató működik, négyszer nősült. Első felesége Herman Márta volt.³

1648. február hó 12-én »Könyvkötő Bálint vette Bártfáról N. Margitot.«

1649. június hó 8-án »Gevers Bálint vette Szabó Mártonnak özvegyét, Margitot.«⁴

Özvegyen maradt negyedik felesége, Klein Anna, a ki az 1672. évbéli városi jegyzőkönyv szerint *circa* 48 éves volt, 1662-ben kedvezőtlen anyagi viszonyok közé jut, a mint a városi jegyzőkönyvből kiténik:

»1662. novemb. 7. Az német cantor teszen tilalmat Compactor Bálint avaira ad fl. 6. den. 60.

Eodem die Kulhanek András is ad fl. 37.

Eodem die Késcsináló Mátyás is ad fl. 8.

Eodem die Köteles Gáspárné ad fl. 1. den. 94.

Eodem die Hanz Sur pánczélgyártó ad fl. 8.

Eodem die Johannes Petrus Siringh ad fl. 2. den. 40.

E. d. Lauf Gáspár ad fl. 3. den. 93.

E. d. Severinus Markusné Compactor Bálint könyveire, melyet maga adott volt nekie ad fl. 59.

Die 12. Novembris Sebecko Menihart tilalmat tesz Compactor Bálint javaira ad fl. 10. den. 15.

¹ Kassa város levéltára 4157., és 4246/136. sz. a. — Klösz epitaphiumát a bártfai plébániatemplom őrzi.

² Magyar Könyvszemle, 1889. 230. lap.

³ Magyar Könyvszemle, 1889. 233. lap.

⁴ E két feljegyzés az említett anyakönyvben.

Svéd compactor Erhart uram ad fl. 13. den. 36.«

Gevers egyik utóda Severini Márk sem szerencsésebb a műhelylyel : »1666. Die 7. Decembris sat. Ezt is jelenti ő kegyelme (t. i. bíró uram), hogy lőcsei Zelner uram requirálta ő kegyelmét, néhai *Brajer Lőrincz* maradékinak maradván adóssa Marcus Severinus könyvnyomtató bizonyos summával, az minthogy obligatoria is vagyon ; azért mivel az felesége nem fizethet, az tipographiához akarnak nyulni és azt akarják executióban vetetni, azért lássa az nemes tanács. Deliberatum : Egyáltalában nem engedi az n. tanács, hogy executióban menne az tipographia ; ha terminusokra megalkusz- nak, jó jóval ; ha peniglen nem, arbitereket rendel az n. tanács és tegyenek satisfactiót az könyvekbül.«¹

A 18-ik században a következő könyvnyomtatók kaptak Kassán pol- gárjogot :

»1757. 15. Decemb. Jacobus Novahovics typographus ex pago Nova Villa, comitatus Scepusiensi ingremiato oriundus.«

»1764. Die 19. Junii. Paulus Has alias Zajacz typografus catholicus jus civitatis assumpsit.«

»1773. Die 5. Febr. Christophorus Hartvig professione typographus romano-catholicus ex Saxonia oriundus assumpsit ius concivitatis.«

»1774. Josephus Pichlmajer professione typographus Tyrnavia oriundus, romano-catholicus ius concivitatis assumpsit.«

Kemény Lajos.

¹ Városi jegyzőkönyv.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1902. augusztus 1-től, október 31-ikéig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag niúcsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek)

Budapest:

Fuchs Ármin. VI. Szaboles-u. 4.
Jancsó Dezső. VIII., Mária-u. 7.
Krnýász János. IX., Lónyal-u. 12.
**Schmiedl Sándorné. VI. Szere-
csen-u. 6.
Stern Adolf. VII., Munkás-u. 14
Székely Viktor. VI., Dávid-u. 4.
**Wolf F. A. és fia cég. (tul. Stein-
bach Ármin). VI., Szaboles-u. 4.

Bács-Szent-Tamas:

Gavanczky Szima.

Czacza:

Braun Rezső.

Dárda:

*Frank Béla.

F.-Gyarmat (Szatmár m.):

Kossuth nyomda (tul. Mátyás Adolf).

Lippa:

*Zeitler Lajos.

Pozsony:

** Oest.-Ung. Papiermanufactur u.
Druckindustrie (Tul. Pollák Hen-
rik).

Tasnád:

Lövinger Lipót.

Temesvár:

*Veres Sámuel utóda.

Titel:

Czája Alajos.

Verébély:

Hungaria kny. (tul. Neufeld Samu).

Veszprém:

**Köves Béla. Dunántali kny. (tul.
Köves Béla és K. Paur Ödön).